

EL MÓN MILLOR, EN ELS SEUS ASPECTES SOCIAL I RELIGIOS, SEGONS LES OBRES DEL BEAT RAMON LULL

Introduccio

El Beat Ramon Lull tracta sovint del *Món Millor* —mai con un tema directe— en moltes de les seves obres, especialment al ocupar-se de la *Primera e Segona Intenció* de les coses i del *Bé Comú* o utilitat pública lluitant contra les utilitats específiques (egoïsmes).

Apòstol reformador dels costums i experimentat sociòleg medieval té present ben bé, per una part com a catòlic el lema de Sant Pau: “*Instaurare omnia in Christo*”; i per altra, com a franciscà la *Carta* de Nostre Pare Sant Francesc dirigida als Caps dels Pobles: “Jo us prego, doncs, amb tota la reverència possible, que en mig de les cures i sollicituds d'aquest món, no tingueu al Senyor en oblit ni us desentengueu dels seus manaments; car tots aquells que l'obliden i es desenten dels seus manaments, són maleïts i d'Ell oblidats seran... Per tant, jo fermament us aconsello, missenyors, que deixeu de banda tota cura i inquietud”.

El *Món Millor* segons el Beat Ramon Lull s'ha de considerar baix dos aspectes: el social i el religiós.

a. El món millor en l'aspecte social

Segons el pensament lul·lià la sociologia cristiana bàsica té per problema únic: Donar a Déu l'honrament merescut per part dels homes. I els homes fan tot el revés del que Déu ha ordenat en la *Intenció* i cerquen els propis honraments deshonrant a Déu. Per çò un jorn Ramon “membrant en lo món com és entorbat estament, per privació de vera intenció” escriu *El Libre de Intenció* per a tractar sobre la utilitat pública i atacar les inversions de la intenció ordenada per Déu.

El mateix Beat Ramon en el *Libre de Contemplació en Déu* (cap. 110 a cap. 122): Com hom se pren guarda de ço que fan els homens (des dels dignitaris fins als manestrals), preveu un *Món Millor* entorn de la moral de totes les dignitats, arts i oficis (incorruptibilitat en l'ofici i en la matèria). Però es pot preveure, també, el *món pessim* que produeix el canvi de les intencions ordenades per Déu.

“Déu no vol del món més que honrament, e no que no vol haver, vol haver cascú home”. I amb això esta dit tot: canvi d'intenció i triomf de les utilitats específiques. I Ramon Lull és prou explícit: “car pagès

carnicer o sabater, e de qualque mester sia, desiza més honraments que altra cosa, e per això lo pagès vol esser mercader, per ço car ha pus honrat ofici que el, lo mercader vol esser burgués e lo burgés vol esser cavaler e lo cavaler compte, e lo compte rey e lo rey emperador; e nengú home es pot sedular d'honra, e per haver honra trebaylen més los homens que per haver bondat saviea, virtut e amor" (*Arbre de Filosofia d'Amor*. De les Flors d'Amor. caps. 3 i 6).

Ramon Lull en el seu temps retratava ben bé la constant reincidència del món dolent, on cap home pot satisfer-se d'honors i pot ésser honrat, encara que sigui pecant i treballant —i de quina manera!— per això "l'Amat esta desonrat en lo món per desonrats amadors" que no volen "bonea, saviea, voluntat e amor". (*A. de F. d'Amor*)

Segons el Beat Ramon Lull tothom ha d'ésser apòstol de si mateix i apòstol envers el proïsme. L'Amat és poc estimat, és poc conegut; l'Amat necessita d'Amics que el facin coneixer i estimar, per això proposa la fundació dels *Donzells d'Amor i de les Dones d'Amor*.

"Ramon estant a Paris... consira fer gran bé per manera d'amor e proposa fer aquest Arbre de Philosophia d'Amor".

Al descriure la mort de l'Amic i tractar DE LA CONSOLACIO DE LAS DONA D'AMOR: "E l'Amat vol que vos nodrescats novel amador que sia tant amat com per aquel qui per vos suspirats e plorats e aquel passa aytant bona vida e mort com aquest, e quen passats un altre e en així successivament un bo e gran amador e altres per so que l'Amat e vos siats en gloria acompanyats de bons e grans amadors".

I varen anar sorgint els nous amadors i apòstols. I digué un dels amics:

"Dones d'amor e donzels d'amor! quin conseyl se poria pendre que l'Amat hagués en lo món gran honrament e honor! car gran desonor e peril és de los homens qui amieu l'Amat, com no fan tot co que poden fer en honrar l'Amat".

"Amic: dixeren les dones als donzels d'amor: lo conseyl a venir de l'Amat que ell trameta homens novels de virtut e sanctetat e que vagin per lo món mostrant veritat de les nobleses de l'Amat... que donen exempli de santa vida per obres e per paraules e que reprehen los homens qui en lo món e en lur cor tenen l'Amat desonrat".

L'Amic contesta a les Dones d'Amor i als Donzels d'Amor dient-hi que l'Amat havia manifestat com volia "honrament en tot lo món e en tot temps salvació de homens e no dampnació".

"Acort fo empres per l'Amic e per les Dones d'Amor e los Donzels d'Amor que anassen per lo món tractan com l'Amat fos molt onrat e servit, conegut e amat; e vengren en una ciutat etc.".

Des del final del capítol VI a la visita que feren i les observacions per la ciutat esmentada, tot era un món pessim; l'Amic i les dones

d'amor anaven per aquelles carreres i tot eren deshonors a l'Amat. Així que l'Amic i els deixebles eixiren de la ciutat cap a les afores per a pendre un partit o altre determinat: "que eixissen de lo món, e que no se estiguessen entre los homens e que se extenguessen en los boscatges".

Mentres els cercadors del Món Millor s'amagaven pels boscos es trobaren amb un pelegrí que venia de peregrinació i els demanà on anaven. Li explicaren el fracàs del seu apostolat. El pelegrí els va reprendre, i els feu retornar al món a tractar amb els homes i servir a l'Amat "e que tothom sia en veritat e en bon estament".

Així Ramon Lull exposava la teoria del Món Millor en la seva Institució utòpica de les *DONES D'AMOR I DELS DONZELS D'AMOR*.

3. *Un mon mular en l'aspecte religiós*

Ramon Lull, a través de l'argumentació utòpica del *Libre de Blanquerna*, ens ofereix un novell i ben original sistema d'apostolat. Els estaments de *Matrimoni*, de *Religió*, de *Prelació* i d'*Apostolical Senyoria*, exposats en forma d'un quasi socialisme evangèlic —com ha dit molt bé Mossen Galmés— responen a l'ideal místic de l'autor: reduir tots els pobles, races i gents a la unitat de fe cristiana; portar tots els amadors envers l'Amat. I el que és més meravellós, encara, és que alguns d'aquells utopismes passaran a ésser, segles després, encertades realitats, institucions ben arrelades i de crèdit.

El Beat Ramon Lull coneixia la vida religiosa degut a la seva gran amistat amb els Frares Menors i els Fares Predicadors, especialment amb els Frares de Sant Bernat del monestir de Santa Maria de la Real prop de la ciutat de Mallorca, a on havia conviscut amb els monjos del Cistell, quina Abadia considerava com a segona casa pairal.

L'originalitat del sistema reformador lul·lià esta únicament en les novetats que tracta d'imposar a les persones eclesiàstiques; ocupant-li aquesta matèria el *Segon Libre: Primera Part* (Caps. 19-41) i *Segona Part* (Caps. 42-66).

Apareix establerta la pròpia jerarquia religiosa: Prelat, Consell i Religiós. Respecte de cada grau dóna algunes idees ja sabudes i moltes altres de caràcter vertaderament excepcional. Imposa sobretot novetats a l'estament religiós.

Heus ací sistematitzada la doctrina lul·liana sobre els religiosos, que pugui revestir un sentit certament jurídic.

El Prelat. El Prelat de tota casa religiosa es presenta sota la figura de l'Abat (o l'Abadessa en monestir de dones).

Blanquerna ens ofereix idees interessants respecte de les prelacions conventuals o monàstiques. (Cap. 39,4).

Una pinzellada d'aquelles que trobem tan sovint en les obres d'En Ramon Lull ens diu que la missió del prelat és "seguir convent e entrar tard en enfermeria", el qual prelat no deu tenir orgull "per honor

d'abadia ni per esser senyor de molts homens", pensant que si gran cosa és "en governar una persona, més molt major és en governar moltes persones", i a l'ensem "que en los mèrits de tots los monges ha part l'abat, qui té ordenat son voler a esser servidor e sotsmes de sos monges". (Cap. 60,11).

De l'art de elecció, dels honors deguts als superiors, del retirament de superiors, de si un bisbe pot ésser elegit abat, de les virtuts que han de posseir i de les facultats que poden exercir, poden trobar-se idees en diferents capítols del Llibre de Blanquerna, especialment en el Cap. 60: *En qual manera fo elet a abat Blanquerna*. I del que fa referència als monestirs de monges, en els capítols de la primera part del Segon Llibre: *De Religió*.

El Consell. Diu Ramon Llull per boca de Blanquerna: "que en totes coses" deu "hom haver deliberament e consell enans que passés de un preposament en altre". (Cap. 55,2). Per això, el qui dirigeix una comunitat haurà de pendre consells dels altres frares —almenys d'aquells anomenats consellers— "demanar consell en qual manera poria usar que de oiment usassen... en tal manera que mills ne poguessen seguir la regla de lur orde" (Cap. 25,1). Aquesta matèria guarda estreta relació amb les questions atanyents a les eleccions dels prelat: "novella manera de elecció, la qual esta en art e en figures, la qual art segueix les condicions del *Libre del gentil e dels III savis*, lo qual segueix la *Art de atrobar veritat*". (Cap. 24, 2).

Ramon Llull, encara que indirectament, s'ocupa de certs aspectes del Dret regular en el que diu relació als religiosos en general. La pedra fonamental de la vida regular és el vot d'obediència: "en tot lo món no ha pus meritoria virtut que obediència" (Cap. 54, 1); d'ella se'n puja el gran edifici de l'estament religiós. Tota la doctrina que pugui interessar-nos va compresa en els Capítols: 56, *Del ordenament del estudi*; 57 *De vanagloria*; i 58, *De acusació*.

Primerament, en tractar dels estudis dels religiosos, determina: *finalitat dels estudis* ("segons la fi per que som en est loc ni havem leixat lo món, cové que hajam diverses sciències per ço que puscam aver la sciència de teologia, qui és fi e compliment de totes altres sciències". Cap. 56,4); estudiants, local per a estudis, temps d'estudi, assignatures, orde en assignatures, pla d'Estudis, estudis fets fora del Convent (no és partidari d'enviar frares a les Universitats), conservació de la ciència, i resultats d'un bon Estudi: "temps venrà que tot aquest monestir sera semblant al fruyt de la figuera, e molt seran grans clergues en nostre orde abats e ufcials e escolans" (Cap. 57,6).

Segonament, en tractar de les virtuts dels religiosos, recalca molt sobre la *vanagloria*; i es dirigeix especialment als escolans (frares joves dedicats a l'estudi) "com sia cosa que és ciencia ocasió de vanagloria e

orgull" (Cap. 57, 1). Ramon Llull en aquests capítols, es mostra contrari a l'enderrocat *compte de consciència*: "L'abat féu manament al prior en virtut de obediència que li digués son coratge. Lo prior respos e dix que ço de que havia pensament era cosa secreta e qui no convenia esser sabuda sinó per manera de confessió" (Cap. 57, 4).

Finalment en el Cap. 58, *De acusació*, exposa el Beat franciscà un enfilall de textos ben saborosos: *idea general de la vida religiosa* ("Menjar faves, beure vi mudat e agre, longues faldes, dos caperons, estreps de just, levar a matines..."); *Qualitat millor que quantitat en religió, competència entre els Ordes religiosos* ("Loar orde, és leguda laor contra irregularitat de orde; mas loar orde sobre altre orde, és dir mal d'orde e és contra comunitat, caritat, justícia, fraternitat, unitat de Déu"); *sostracció de frares* ("contra comunitat és tot frare qui sostrau a un orde altre frare, e per vici de propietat pot esser acusat e punit"); *vacacions* (pels estudiants); *penes corporals i deutes de monestir*: "Endeutar monestir per haver defalliment de viandes fallides per pestilència o per defalliment de pluja o d'altres coses naturals, és cosa leguda".

Proposa Ramon Llull algunes novetats per a la vida monàstica: la creació d'uns monjos dedicats a tasques especials, l'establiment d'ermitatges, i l'acoplament d'un novell orde de cavalleria dependent d'un dels ordes religiosos establerts en la cristiandat.

Mirem d'examinar aquestes novetats lul.lianes.

El monjo "Ave Maria". La seva tasca: que "saludás tots jorns nostra Dona". El monjo "qui hauria aquell ofici convenia esser gran clèrgue en diverses sciéncies, per ço que per elles sabés elevar son enteniment a contemplar e a saludar nostra Dona, e aquell monge convenia esser elevat e home de santa vida" (Cap. 61, 1). Viuria en una cel.la aïllada del monestir, "una cambra apartada" anomenada "Ave Maria" (ibid.).

El monjo "Gratia plena". La seva tasca: estar-se "tot lo temps de sa vida adorant e contemplant nostra Dona plena de gracia" (Cap. 62,5). També en una cambra especial del monestir "a la qual més nom:

Gratia plena", el frare "home sant e devot" —així el concebia Ramon Llull— "de tot son poder adorava tots jorns nostra Dona considerant en la gracia de que era plena" (Cap. 62,6). Manifestació de la tesi *concepcionista* del nostre Beat.

Els ermitans "Dominus tecum". "En un alt puig prés de l'abadia", a on no vagin multituds "per ocasió de romeries e de vigilies" (Cap. 63,7), hom pugui "viure en vida ermitana" (ibid.), per tal de contemplar "lo Senyor e nostra Dona en Dominus tecum" (ibid.)... "en penitència e en aspra vida... e abundancia de gran devoció, etc." (ibid.). Això ve a ésser una idea de la *recol.lecció* dintre de l'observància regular.

L'Ordre dels cavallers "Benedicta tu in mulieribus". Apar que la concepció lul.liana no vingui a expressar la idea d'un orde religiós-militar, sinó la d'un novell orde de cavalleria: "combatre en terra de sarrains

contra un cavaller qui no sia servidor de nostra Dona" (Cap. 64,12). Aquest orde novell ha de sotmetre's a la jurisdicció d'un orde religiós constituït. Els cavallers "Benedicta tu in mulieribus" tenen per lema i programa aquestes paraules: "Servidor amador soc d'una dona qui és mellor que totes fembres e qui és mare de Déu e home per gràcia de Sant Esperit. On, qui nega aquesta honor a nostra Dona, jo l'arremesc de batalla... per tal que li faça otorgar la honor que cové esser feta a nostra Dona verge Santa Maria, de la qual som cavaller novellament" (Cap. 64,13). Els cavallers abans de sortir a guerrear han de dir: "Benedicta tu in mulieribus" i fer "devant sa faç lo senyal de la Creu" (Cap. 64,15).

El monestir "Benedictus fructus ventris". "Atrobar alcuna manera per la qual molt pogués honrar lo fruit que nostra Dona hac en son ventre per gràcia de Sant Esperit", és la raó del gran projecte lul.lià dels col.legis missionals. Per això proposa a totes les famílies religioses la fundació de monestirs especials —"segons la regla e la manera del monestir de Miramar, lo qual és en la illa de Mallorques"— on siguin educats frares a "aprendre diverses sciències e diverses lengues" (Cap. 65,4)... "e com sabram l'aràbic, que vagen honrar, per licència de lur general, lo fruyt de nostra Dona, sustinents per honrar aquell, fam, set, cald, fret, temors, turments e mort" (Cap. 65,9). Aquests monestirs duren per nom "monestir *Benedictus fructus*" (Cap. 65,4).

El monjo "Sancta Maria, ora pro nobis". Aquest monjo ha d'encarregar-se de la predicació dels pastors "les gents qui són e estan per les muntanyes e per les afores, les quals no vénen a l'esgleya;... per co car estan tots sols e no és qui'ls embarga a cogitar en ço que hom lur pot significar del honrament de nostra Dona..." (Cap. 66,2).

"Om com los pastors sien gents pus adonades a entendre per raons que per autoritats", convé que els seus sermons siguin aprofitables, i "és sermó profitable com hi són provades raons provables per natura de enteniment" (Cap. 66,4).

El monjo...ha de tenir per ordenança "que hom faça breus sermons" (Cap. 66,5), i ha de portar per companys de la predicació "bones obres e devotes paraules". (Cap. 66,6). Anirà "per munts, e per plans e per boscatges, preycant a los pastors los honraments de nostra Dona qui prega per justs e per pecadors" (Cap. 66,12). I els predicarà amb exempli, per tal que mills los "endugui a elevació" (Cap. 66,22).

Les conceptuacions fantàstiques del Beat Ramon Lull, passant els anys, s'han esdevingut belles realitats. Randa i Miramar, llocs estratègics de contemplació lul.liana no deixaren d'influir en les novel·les modalitats monàstiques. Algunes d'elles el mateix utopista les deixà establertes.

El Monjo "Ave Maria" era el mateix Ramon Barba Florida que iniciava el Santuari de Nostra Dona de Cura.

El Monjo "Gratia plena" ve recordat en la muntanya de Randa en el Santuari de Nostra Dona de Gràcia.

El Monjo "Dominus tecum" recorda la vida ermitana, començada pel mateix Beat Ramon i continuada, encara, a la illa de Mallorca. La vida ermitana de Montserrat no podia menys de complaure a la plantilla lul.liana.

L'Ordre del Cavallers "Benedicta tu in mulieribus" pot ésser aplicada als Tercerals de Nostre Pare Sant Francesc i del Pare Sant Domenec; com també als Oblats de Sant Benet, i modernament a les Congracions Marianes de joves i donzelles.

Els Monestirs "Benedictus Fructus ventris tui" foren un exit. Tots els Ordres Religiosos fundaren missions i col.legis per a Missioners.

El Monjo "Sancta Maria", ora pro nobis" és el tipus de predicador popular i dels monjos ocupats en el ministeri sagrat pels voltants de les abadies i en els llocs de jurisdicció abacial.

Les referències precedents ens donen idea d'un *Món Millor* a través de una reforma monacal; així, també, la trobem dins una nova plantilla cardenalicia sota la perífrasi del *Gloria in excelsis Deo* i en la reforma de la Comunitat dels Canonges, aplicant-els-hi l'apostolat de les Obres de Misericordia. Al cap de tots hi figura el Papa (l'Apostolical Senyoria) únic i verdader ordenador del món.

El Beat Ramon Lull no sols va presentar-se com a *Procurador dels Infidels* (Missioner) sinó que també va manifestar-se, amb alta exemplertat, apòstol seglar, defensor del bé comú, lluitant tota la seva llarga vida a favor de la pública utilitat contra les utilitats específiques que maleixen el món, l'aparten de Déu i l'allunyen de la *Primera Intenció*: Coneixer, servir i honrar a l'Amat.

FR. ANDREU DE PALMA DE MALLORCA